

LUKUVIHJE

ROBERT LORENZ

Gewerkschaftsdämmerung. Geschichte und
Perspektiven deutscher Gewerkschaften.
Bielefeld: Transcript, 2013. 305 s

TIMO SOUKOLA

Dosentti
HELSINGIN YLIOPISTO
timo.soukola@elisanet.fi

Länsi-Saksan järjestäytyneiden palkkatyöläisten lukumäärä hipoi vielä 1980-luvulla kahdeksaa miljoonaa. Jälleenyhdistyminen on sittemmin kasvattanut suuresti Saksan väkilukua, mutta maan ammattiliittoihin kuuluu nykyisin himpun verran yli kuusi miljoonaa jäsentä. Poliitikantutkija Robert Lorenzin mukaan Saksan ammattiyhdistysliikkeen hiipuminen ei johtunut niinkään elinkeinorakenteen muutoksesta kuin ammattiliittojen kyvyttömyydestä mukautua mihinkään muutokseen.

Göttingenin yliopiston demokratiantutkimuslaitoksessa työskentelevä Lorenz ei suinkaan suhtaudu vihamielisesti ammattiyhdistysliikkeeseen. Päinvastoin, kirjoittaja arvostelee huonoksi katsomaansa ammattiliittojen johtamista ankarasti, koska hänen mielestään oikeudenmukaista tulonjakoa vaativat kansalaisjärjestöt turvaavat demokratiaa. Lorenz ei kuitenkaan kehitä tätä ajatustaan niin pitkälle että esittäisi hyvän ammattiyhdistystoiminnan tunnusmerkistön.

Toisen maailmansodan jälkeen ammattiyhdistysten elvyttämistä johtivat Saksan läntisillä miehitysvyöhykkeillä miehet, joilla oli liikkeestä kokemusta jo Weimarin tasavallan vuosilta. Natsismin aikana työläisten oikeudet oli poljettu aivan maahan, ja niiden lisäämiseen tarvittiin jatkuvaa kamppailua. Palkansaajien työehtoja onnistuttiin kuitenkin olenaisesti parantamaan, kun Länsi-Saksan talous pääsi ihmeelliseksi mainittuun kasvuvauhtiin.

Voimien karttumisesta huolimatta – tai pikemminkin juuri sen vuoksi – järjestämisponnistelut keskitettiin tehdasteollisuuden ammattitaitoisiin työntekijöihin. Valtavasti laajenneiden palvelualojen ja toimihenkilökunnan laiminlyönti kostautui 1970-luvulta alkaen, kun savupiipputeollisuuden työpaikat alkoivat nopeasti vähetä. Ammattiyhdistysliike rajoittui suojelemaan ydinjäseniään, joita sentään oli yhä jäljellä miljoonittain.

Niin sanotuista epätyypillisistä työsuhteista yritettiin päästä eroon siten, että niistä ja niihin joutuneista työntekijöistä kieltäydettiin edes puhumasta. Lorenzin mielestä olisi ollut viisaampaa hankkia osa- ja määräaikaisia työntekijöitä liittojen jäseniksi ja pyrkiä askel kerrallaan korjaamaan heidän asioitaan. Ammattiyhdistysliikkeen arvovaltaa vähensi 1980-luvulla etenkin nuorison silmissä piittaamattomuus ympäristönsuojelusta ja naisten oikeuksista.

Lorenz katsoo ammattiliittojen uudistuskyyttömyyden johtuneen ennen muuta toimitsijakunnan byrokraattisuudesta ja konservatiivisuudesta. Pääsy liiton johtotehtäviin aukesi vasta kuusikymppisille miehille, jotka olivat haalareissa vietetyn nuoruuden jälkeen edenneet askelman kerrallaan vuosikymmeniä jatkuneella toimitsijanuralaan. Perinteitä toki rikottiin siten, että liittoja yhdistettiin. Fuusiot vähensivät

hallintomenoja, mutta jäsenkadon pysäyttämiseksi olisi pitänyt samalla kehittää toimintatapoja uusia olosuhteita vastaaviksi.

Lorenz korostaa, että edunvalvonta oli tullut paljon vaikeammaksi. Ammattiliitot eivät yksinkertaisesti mahtaneet mitään vanhojen hyvien työpaikkojen kaatoamiselle eivätkä kyenneet puristamaan jäsenilleen entisen mitan palkankorotuksia. Näin kävi etenkin entisessä Itä-Saksassa, jonka auttamattoman vanhentunut teollisuus jouduttiin purkamaan. Itä-saksalaiset työläiset menettivät halunsa kuulua vapaisiin ammattiliittoihin, koska ne eivät antaneet heidän kaipaamaansa turvaa.

Saksan ammattiliitoissa aloitettiin todelliset uudistukset vasta sitten, kun jäsenmaksutulojen ehtyminen uhkasi lopettaa koko toiminnan. Kun 1970-luvun menoon lukkiutunut johtajapolvi alkoi viime vuosikymmenellä vetäytyä eläkkeelle, päättäjiksi valittiin keski-ikäisiä toimitsijoita, joista moni oli hankkinut yhteiskuntatieteellisen koulutuksen sekä perehtynyt nykyaikaisiin markkinoinnin ja asiakaspalvelun menetelmiin. Vastikään Saksan metalliliiton puheenjohtajaksi valittu Detlef Wetzel kuuluu uuden suunnan arvostetuimpiin hahmoihin.

Vielä ei ole syytä puhua Saksan ammattiyhdistysliikkeen uudesta kukoistuksesta. Lorenzin mukaan Saksan ammattiliitoilla sentään on edellytykset kasvattaa jäsenistöään ja merkitystään. Vertaisviestimiä (jotkut puhuvat sosiaalisesta mediasta) käytetään jo määrätietoisesti hankittaessa ja palveltaessa jäseniä, joiksi kernaasti otetaan myös vuokra- ja pätkäytyöntekijöitä. Menestyäkseen liikkeen täytyy kuitenkin rakentavan kriitikkonsa mielestä tiedostaa ja hyväksyä, että se ei enää kykene palauttamaan entistä mahtiaan. ■